

**ԼՍՈՂՈՒԹՅԱՆ ԽԱՆԳԱՐՈՒՄՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ  
ՆԱԽԱԴԴՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԻՔԻ ԵՐԵՒԱՆԵՐԻ ՀԵՏ  
ԱՆՑԿԱՑՎՈՂ ՏՈՆԱՀԱՆԴԵՄՆԵՐԻ ԵՎ  
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ  
ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ**

*Ա. Վ. Մանուկյան*

*Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական  
համալսարանի հափուկ մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի դո-  
ցենտ, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու*

**Հանգուցային բառեր և ար-  
տահայտություններ.** լսողության  
խանգարումներ ունեցող նախա-  
դպրոցական տարիքի երեխաներ,  
տոնահանդեսներ և միջոցառումներ,  
հարցումներ և զրույցներ, ակտիվա-  
ցում և մասնակցություն, հատուկ մե-  
թոդներ և միջոցներ:

Հայտնի է, որ երեխայի կյան-  
քում մեծապես կարևորվում է գե-  
ղագիտական պատկերացումնե-  
րի և ճաշակի, գեղեցիկը տեսնելու  
և գնահատելու կարողությունների  
ձևավորումն ու զարգացումը: Լսո-  
ղության խանգարումներ ունեցող  
նախադպրոցականների գեղագի-  
տական դաստիարակությունը պետք  
է կազմակերպել հնարավորինս վաղ՝  
հատուկ մշակված մեթոդներով և մի-  
ջոցներով: Լսողության խանգարում-  
ներ ունեցող երեխաների զարգաց-  
ման հարցերը միշտ էլ եղել և մնում  
են մասնագետների ուշադրության  
կենտրոնում [4, 5, 6 և այլք]:

Վերջին տարիներին Հայաս-  
տանում նույնպես մեծ ուշադ-  
րություն է դարձվում լսողության

խանգարում ունեցող երեխաների  
բանավոր և գրավոր խոսքի զար-  
գացմանը, արտաբերման կարողու-  
թյունների ձևավորմանը, ինչպես  
նաև գեղագիտական դաստիարա-  
կության առանձնահատկություննե-  
րին և դրանց առնչվող խնդիրների  
հաղթահարմանը [1, 2, 3 և այլք]:

Սակայն դեռևս կան գրեթե չու-  
սումնասիրված հարցեր, ինչպես  
օրինակ, լսողության խանգարում-  
ներ ունեցող երեխաների կյանքում  
կազմակերպվող տոնահանդես-  
ների և միջոցառումների շրջանա-  
կում երեխաների ակտիվության և  
աշխուժության մակարդակի բարձ-  
րացման հիմնահարցը: Որքան էլ  
հատուկ գրականության մեջ նշվում  
է այդ երեխաների վաղ ուսուցման,  
գեղագիտական դաստիարակու-  
թյան կարևորությունն ու խիստ ան-  
հրաժեշտությունը, մեր պրակտի-  
կայում պատկերը բոլորովին այլ է.  
լսողության խանգարումով նախա-  
դպրոցական տարիքի երեխաների  
համար հատուկ նախադպրոցական  
հաստատությունների բացակայու-

թյան պատճառով շատ երեխաներ դպրոց են հաճախում առանց բանավոր խոսքի և հաղորդակցման որևէ միջոցի, չունեն անհրաժեշտ բառապաշար, և բնութագրվում են ձևավորված հոգեկան գործառույթների զարգացման առանձնահատկություններով:

Ահա թե ինչու անհրաժեշտություն է առաջանում լսողության խանգարումներ ունեցող երեխաների ուսուցումը կազմակերպել մանկիկային և վաղ նախադպրոցական տարիքից, հատուկ մեթոդներով և միջոցներով, ինչը կնպաստի երեխաների հոգեկան գործընթացների, բանավոր խոսքի, հաղորդակցման կարողությունների զարգացմանը:

Երևանում «Արաբկիր» բժշկական համալիրին կից գործում է լսողության խանգարում ունեցող նախադպրոցական տարիքի երեխաների վերականգնողական կենտրոն, որտեղ զբաղվում են այդ երեխաների ուսուցմամբ և դաստիարակությամբ՝ այդ ընթացքում կազմակերպելով նաև տոնահանդեսներ և միջոցառումներ:

Մեր հետազոտության նպատակն էր ուսումնասիրել և պարզել, թե ինչպես են կազմակերպվում ու անցկացվում տոնահանդեսները և միջոցառումները լսողության խանգարումներ ունեցող երեխաների հետ, որոշել նրանց ակտիվության մակարդակը տոնահանդեսի շրջանակներում: Հարցումների և գրույցի միջոցով հետազոտություն է կազմակերպվել 37 հետազոտվողների շրջանում, որոնցից 5-ը մանկավարժներ էին, 32-ը՝ ծնողներ:

Հայտնի է, որ տվյալ հաստա-

տությունում աշխատանքներն իրականացվում են բանավոր խոսքի զարգացման մեթոդիկայով, իսկ մանկավարժներն ուղղորդվում են իրենց կողմից մշակված ծրագրով [3]:

«Ինչ տոներ եք նշում ձեր կենտրոնում» հարցին բոլոր մասնագետները պատասխանեցին՝ Ամանորը, Սուրբ Զատիկը, Մարտի 8-ը, Երեխաների պաշտպանության միջազգային օրը:

«Տանը ինչ տոներ եք նշում» հարցին ծնողներից 12-ը (37.5%) նշեցին հետևյալ տոները՝ Ամանորը, Սուրբ Զատիկը, Մարտի 8-ը, Տիարն ընդառաջ, Ծաղկազարդը, Վարդավառը և Երեխաների պաշտպանության միջազգային օրը: Ծնողներից 20-ը (62.5%) պատասխանեցին, որ նշում են միայն Ամանորը, Սուրբ Զատիկը և կանանց տոնը:

«Ինչ միջոցներ եք կիրառում տոները հետաքրքիր դարձնելու համար» հարցին ծնողների 93.7%-ը պատասխանեց, որ միայն զբոսնում են, իսկ 6.2%-ը նշեց, որ երգում, պարում և զբոսնում են:

«Նշե՞ք՝ ինչ պարեր եք պարում, խաղեր խաղում տանը» առաջադրանքին ծնողների 37.5%-ը ոչինչ չի պատասխանել: 31.2%-ը նշել է, որ հիմնականում շարժախաղեր են խաղում, 12.5%-ը նշել է, որ պարում են «Ծաղրածուների» պարը, իսկ 18.7%-ը՝ հայկական պարեր են պարում և հեքիաթներ բեմականացնում:

«Երեխաները հաճույքով են մասնակցում կենտրոնում կազմակերպվող տոնահանդեսներին» հարցին բոլոր մասնագետները տվեցին դրական պատասխան՝ նշելով, որ երեխաները մեծ հաճույքով և սիրով են

մասնակցում, և տպավորությունները շատ բուռն են լինում: Ծնողների 43.7%-ը պատասխանեց, որ երեխաները սիրում են տոները և ակտիվորեն են մասնակցում, իսկ 56.25%-ը նշեց, որ երեխաները ներկա են լինում տոնահանդեսներին, սակայն ակտիվ մասնակցություն չեն ունենում:

«Տոներին երեխաներն ինչ երգեր, ոտանավորներ, պարեր, խաղեր են սովորում կենտրոնում» հարցին ի պատասխան՝ մասնագետները նշեցին, որ, օրինակ, Ամանորի հանդեսի ժամանակ երեխաները արտասանում են, երգում և պարում՝ «Այսօր տոն է», «Ձմեռ», «Տոնածառը», «Ձմեռ պապիկ», «Եկավ ձմեռ», «Ծաղրածուների պարը», «Պոլկա»: Կանանց տոնի կապակցությամբ նրանք թվարկեցին հետևյալը՝ «Մայրիկ», «Իմ քնքուշ ու հեզ մայրիկ», «Նվեր մայրիկիս», «Ծաղկեփունջ», «Տոնական», շուրջ պարեր: Տարեվերջյան հանդեսին մասնագետները նշեցին, որ նույնպես կիրառվում են երգեր, պարեր, ոտանավորներ և բեմականացումներ: Օրինակ՝ հանդեսին երեխաներն արտասանում են «Մեղուն», «Թիթեռը», երգում և պարում են «Պզպզան մեղուները» և այլն: Նրանք նաև նշեցին, որ հանդեսների ժամանակ կազմակերպվում են հետևյալ բեմականացումները՝ «Սկյուռիկի արկածները» «Գայլաձուկն ու ձկնիկները», «Նապաստակներն ու գայլը», «Պապն ու շաղգամը», «Շունն ու կատուն»:

«Տանը տոների ժամանակ ինչ երգեր, պարեր և ոտանավորներ են կատարում երեխաները» հար-

ցին ծնողներից միայն 2-ն են (6.2%) նշել «Նոր տարի է», «Տոնածառ», «Մայրիկ» երգերը, ինչպես նաև բացիկների պատրաստում ու շնորհավորում: Իսկ 30 ծնող (93,7%) ընդհանրապես չի պատասխանել այդ հարցին:

Թե ինչպես է հնարավոր զարգացնել երեխաների ստեղծագործական երևակայությունը, գեղագիտական ճաշակը, գեղագիտական պատկերացումները հարցին, հետազոտվողների 56.7%-ը պատասխանել է՝ թվարկելով մանկական գործունեության տեսակները՝ նկարչություն, ծեփ, ապլիկացիա, ձեռքի աշխատանքներ բնական նյութերով, դերային խաղեր, իսկ 43.2%-ը ոչինչ չի պատասխանել:

Հարցումների վերլուծությունը մեզ բերեց այն հետևության, որ մասնագետների բոլոր պատասխանները համընկնում էին, քանի որ նրանք ուղղորդվում են նույն ծրագրով: Բոլոր մասնագետները մեծ տեղ են հատկացնում տոնահանդեսների և միջոցառումների կազմակերպմանը և անցկացմանը, կարևորում են դրանց դրական ազդեցությունը լսողության խանգարումներով երեխաների կյանքում: Երեխաները ևս հաճույքով են մասնակցում տոնահանդեսներին և միջոցառումներին, ինչպես նաև դահլիճի զարդարման գործընթացին:

Մասնագետները կարևորում են ծնողների հետ համագործակցությունը և նրանց աջակցությունը տոնահանդեսների շրջանակներում (տոնահանդեսին մասնակցություն, զարդարման գործընթաց, անհրաժեշտ նյութերի պատրաստում և այլն):

Մասնագետներն իրենց պատասխաններում կարևորում են տոնահանդեսների ժամանակ երգերի, ոտանավորների, պարերի և խաղ-բեմականացումների ներկայացումը:

Մեր իրականացրած զրույցներից և հարցումներից մենք եկանք այն եզրահանգման, որ ծնողները տանը նույնպես նշում են հիմնական տոները, փորձում են ավելի հետաքրքիր դարձնել դրանք: Երեխաները ևս հետաքրքրվածություն են ցուցաբերում տոների ժամանակ՝ զարդարում են տունը, բացիկներ են պատրաստում, օգնում են սեղանի դասավորման գործընթացին և այլն:

Հարցումներից պարզ դարձավ, որ տոնահանդեսների ժամանակ ավելի շատ կիրառվում են խմբային երգեր, պարեր, ոտանավորներ, ինչպես նաև մի քանի խաղ-բեմականացումներ:

Եվ մասնագետները, և՛ ծնողները տոնահանդեսներն ու միջոցառումները կարևորվում են այն հիմնավորմամբ, որ դրանք ոչ միայն նպաստում են երեխաների գեղագիտական զարգացմանը, այլ նաև հասակակիցների և մեծահասակների հետ հաղորդակցմանը, բանավոր խոսքի և ընդհանուր հոգեկան գործընթացների զարգացմանը: Սակայն ինչպես ցույց տվեց հարցումների և զրույցների վերլուծությունը, շատ երեխաներ մնում են պասիվ. տոնահանդեսներին մասնակցում ընդգրկվում են հիմնականում ավագ և մասամբ՝ միջին նախադպրոցական տարիքի՝ կապակցված խոսք ունեցող երեխաները: Մասնագետների կողմից նախապատրաստական աշխատանքներ է տարվում նշված երեխաների և

ծնողների հետ, իսկ մնացածը մնում են պասիվ և անտեսված:

Այսպիսով, մեր կողմից իրականացրած հետազոտական աշխատանքի ընթացքում բացահայտվեցին մի շարք թերություններ, որոնք առկա են լսողության խանգարումներ ունեցող նախադպրոցականների հետ անցկացրած տոնահանդեսների և միջոցառումների կազմակերպման և անցկացման ժամանակ.

- ոչ բոլոր երեխաներն են ակտիվորեն մասնակցում տոնահանդեսներին և միջոցառումներին,
- խմբերում կան երեխաներ, ովքեր չունեն զարգացած կապակցված խոսք, ինչն էլ խոչընդոտում է նշված միջոցառումներին նրանց ակտիվ մասնակցությանը,
- հիմնականում առավել ակտիվ են այն երեխաները, ովքեր արդեն ունեն զարգացած խոսք և բառապաշար,
- երեխաների 56.25%-ը դուրս է մնում այդ կարևոր աշխատանքներից և անիմաստ տեղը ժամանակ վատնում՝ նշված պարամունքներից ոչինչ ձեռք չբերելով,
- մասնագետները սովորեցնում են երեխաներին երգել, պարել, արտասանել, խաղալ, սակայն ծնողները չեն ամրապնդում այդ կարողությունները և չեն կիրառում դրանք իրենց տանը կազմակերպված տոների ժամանակ,
- խոսք չունեցող երեխաներին տոնահանդեսների մեջ ներգրավելու, ակտիվացնելու նպատակով անհրաժեշտ է կիրառել լրացուցիչ միջոցներ, որոնք կբարձրացնեն այդ երեխաների ակտիվությունը

և աշխուժությունը տոնահանդեսների և միջոցառումների ժամանակ, ինչպես նաև պայմաններ

կատեղծեն նրանց հաղորդակցման կարողությունների զարգացման համար:

## ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Եղիազարյան Ն.Ռ., Գրաճանաչության ուսուցման նախաայբբենական շրջանի խնդիրները լսողության խանգարումներով երեխաների դպրոցում / «Հատուկ մանկավարժություն և հոգեբանություն» գիտամեթոդական հոդվածների ժողովածու / - Երևան, 2007:

2. Մանուկյան Ա.Վ., Լսողության խանգարում ունեցող նախադպրոցականների կյանքում խաղ-բեմականացումները /«Հատուկ մանկավարժություն և վերականգնողական հոգեբանություն» գիտական հանդես / -Երևան, 2011:

3. Մանուկյան Ա.Վ. Լսողության խանգարում ունեցող նախադպրոցական տարիքի երեխաների բանավոր խոսքի զարգացումը խաղային գործընթացում /Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ/ - Երևան, 2012:

4. Пелымская Т.В., Шматко Н.Д. Формирование устной речи дошкольников с нарушенным слухом /Пособие для учителя-дефектолога/ - М., 2003.

5. Головниц Л.А. Дошкольная педагогика /Учебное пособие для студентов высш.учеб. завед./ М., 2001/

6. Яхнина Е.З. Методика музыкально-ритмических занятий с детьми, имеющими нарушения слуха /Учебное пособие для вузов/ М., 2003.

## РЕЗЮМЕ

### АНАЛИЗ РАБОТ ПО ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЮ ПРАЗДНИКОВ И МЕРОПРИЯТИЙ С ДЕТЬМИ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА С НАРУШЕНИЕМ СЛУХА

**А.В. Манукян**

*доцент кафедры специальной педагогики и психологии  
Армянского государственного педагогического университета имени  
Хачатуря Абовяна, кандидат педагогических наук*

В статье представлен анализ работ по организации и проведения праздников и мероприятий с детьми дошкольного возраста с нарушения-

ми слуха. Выявлены положительные и отрицательные стороны проводимых праздников и мероприятий работы.

## **SUMMARY**

### **ANALYSIS OF WORKS OF ORGANIZATION AND CONDUCTION OF HOLIDAYS AND EVENTS WITH PRESCHOOL CHILDREN WITH HEARING DISORDERS**

**A.V.Manukyan**

*Associate professor of the Chair of the Special Pedagogy and Psychology Khachatur Abovyan State Pedagogical University, Candidate of Pedagogical Sciences*

In the article analysis of works on organization and conduction of holidays and events with preschool children with

hearing disorders are presented. Positive and negative aspects of the conducted works have been revealed.